

ЮВІЛЕЇ

Пам'ятати минуле, щоб успішно рухатися вперед

ЦИМИ днями державній санітарно-епідеміологічній службі виповнюється 100 років. В історично-му аспекті це дуже значна дата, яка дозволяє, перш за все, визнати правильність ідеї її створення в минулому столітті.

ЗМІНЮВАЛИСЯ часи й приходили нові покоління... Час спливає так швидко, та плоди діяльності спеціалістів служби залишаються надовго. Ліквідована натуральна віспа та поліомієліт. Немає чуми й холери. В суспільстві забули про висипний та черевний тифи, досить рідко зустрічаються сказ, правець і деякі інші інфекції. Це лише окремі результати діяльності спеціалістів санепідслужби, пам'ятають про яких, як правило, не збереглося. Але нашим попередникам доводилося працювати значно важче, в умовах відсутності державної системи санепідслужби, санітарного законодавства, матеріальної бази, інших досягнень цивілізації. Проте служба розвивалась, удосконалювалась, реформувалась задля здоров'я населення. Саме тому варто нагадати історичний розвиток санепідслужби області, проблеми й санітарно-епідеміологічні ситуації, та головне – згадати про людей, які творили історію служби.

Підходячи до історичного аналізу становлення і розвитку нашої служби, ми керувалися мудрими настановами вчених і філософів минулих часів. Зокрема, таким гаслом: "Щоб успішно рухатися вперед, необхідно пам'ятати минуле". У цьому зв'язку слід уявити надзвичайно тяжку санітарно-епідеміологічну обстановку в країні й області, яка й обумовила створення державної санепідслужби. То були наслідки першої світової та громадянської воєн, що призвели до величезних соціально-економічних потрясінь, коли панували епідемії різних інфекційних хвороб. Так, у 1920 році в Полтавській губернії натуральною віспою захворіли майже 10 тисяч осіб, у подальшому захворюваність зростала в рази. А в 1922 році висипним і зворотним тифами захворіло 60 тисяч чоловік, холерою – 3,5 тисячі, дифтерією – 1,3 тисячі осіб. Панували також епідемії туберкульозу, кору тощо. Санітарний стан губернії був дуже незадовільним. Незважаючи на занадто великі труднощі після створення у 1923 році в Україні санепідслужби, уже через кілька років вдалося в рази зменшити захворюваність на різні інфекційні хвороби та вирішити багато питань боротьби з антисанітарією тощо. Державна санепідслужба розвивалась, розбудовувалась, модернізувалась лабораторна база, зміцнювався кадровий потенціал лікарів, середніх медичних працівників та інших фахівців. У кожному місті та районі Полтавщини були створені санепідстанції, а в Полтаві та Кременчуці – дезінфекційні станції. Важливим надбанням діяльності санепідслужби стала чітка система імунопрофілактики населення як наційного щита біобезпеки нації.

Полтавщина завжди була й залишається лідером в хорошій організації вакцинопрофілактики в країні та в багатьох інших важливих напрямках життєдіяльності людини. Зокрема, це гігієна дітей та підлітків, гігієна харчування, комунальна та радіаційна гігієна, гігієні праці, попереджувального санітарного нагляду, вірусології тощо. Слово лікаря гігієніста-епідеміолога постійно звучало в засобах масової інформації, і до нього завжди прислухалися задля санітарно-епідеміологічного благополуччя населення.

Не випадково держава високо оцінила заслуги діяльності фахівців санепідслужби різних часів, присвоївши їм звання "Заслужений лікар України": Токар С.Ф. (Зіньків), Горбенко З.М. (Лубни), Шульга В.В. (Полтава), Шаповал В.Ф. (Полтава), Маційчук П.В. (Полтава), Акімов В.І. (Кременчук), Семиног В.І. (Кобеляки), Байбарза А.А. (Полтава). Звання заслужених працівників охорони здоров'я України отримали: Белінський О.М. (В.Багачка), Димитраки А.М. (Кременчук), Жущман Г.Т. (Полтава), Пиляева Л.І. (Полтава). Різні нагороди отримали й чимало інших фахівців.

Ми живемо в часи історичних перетворень. Історія роз-

✓ Валентин ШАПОВАЛ.

витку державної санепідслужби – це історія про минуле, яка допоможе впевнено дивитись у майбутнє. Сучасні реформатори ліквідували державну санепідслужбу, допустивши великі помилки, які всі ми відчули під час пандемії COVID-19 та інших спалахів інфекційних хвороб, харчових отруєнь, коли була втрачена армія фахівців профілактичної галузі охорони здоров'я, ціла система цього напрямку та безцінний науково-практичний кадровий потенціал. Якщо ж заглибитися в історичну історію державної санепідслужби, безперечно, слід визнати, що успіхи профілактичної медицини за пройдений занадто складний час дійсно великі, і величезна кількість людей врятована від передчасної смерті та від багатьох страждань. Водночас потрібно зробити ще дуже багато, навіть більше, аніж уже було досягнуто. Адже чимало проблем не вирішено. Нерідко люди хворіють і гинуть у розквіті сил і таланту.

У давнину лікаря порівнювали з людиною, яка в темній кімнаті хоче прочитати книгу. Із того часу кімната ця стає все світлішою й світлішою. Закон про державну санепідслужбу практично переписано під закон про громадське здоров'я України. Але в ньому немає жвавлів і механізмів впливу, щоб не допустити санітарно-епідеміологічних ризиків, лише моніторинг, спостереження тощо. Тому будемо сподіватись, що після перемоги над російським агресором усе зміниться, законодавство удосконалиться, а профілактика, принципи здорового способу життя, вирішення екологічних проблем займуть провідне місце в нашому житті, і завдяки цим принципам хвороби не зможуть потрапити в дім кожної людини. Усе це потім принесе людям щастя, здоров'я й добре життя.

Дякую усім працівникам профілактичної галузі охорони здоров'я Полтавщини, які робили й роблять усе можливе заради безпеки та здоров'я населення. Віримо в перемогу над російським агресором і сподіваємося, що темні часи минуть і, як писав наш народний поет Тарас Шевченко: "...на оновленій землі врага не буде, супостата, а буде син, і буде мати, і будуть люди на землі!"

Валентин ШАПОВАЛ,
головний санітарний лікар Кременчуцького району (1968–1986 рр.), головний державний санітарний лікар Полтавської області (1986–2010 рр.), заслужений лікар України, кандидат медичних наук.